

EMİR BUHARİ CAMİSİ

CM 20

EDİRNEKAPISI DIŞINDA , OTAKCILAR

AKF-SC-I-13°

TA (1-27)

TE (1-28)

TM (1-80)

BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİ

REKTÖRLÜK

Otalakcalar ile Edirne kapusu arasında
(Emîr Buharî camii ve tekyesi) vardır
ki ulu asitane'dir. Mimar Sinan bina-
sıdır.

Evlîya Çelebi, C.I., s. 393.

EMİR BUHARÎ CAMİİ.

EMİR BUHARİ CAMİSİ

Tezkiyat ül - Ebnüye no.	: Bab-e Suvet 28 (Edine kapı haricinde Emir Buharî Camii)
Resim	: -
Yeri	: Edine kapı dışında Otakçılar Caddesi üzerinde idi.
Yapılan	: Şeyh Seyyid Ahmed Buharî'nin hatırasına anmak amacı ile Kanunî Sultan Süleyman. Emir Buharî 1521 (938 H.) yılında ¹ ölmüş ne Fatih'lehi tekkesine gömülmüştür.
Yapılış tarihi	: Bilinmiyor
Kitabesi	: -

Tezkirelerde "Emir Buharî Camii" adıyla tanınan bu eser hakkında Evliya Çelebi, "Otakçılarla Edine kapı arasında Emir Buharî camii ve tekkesi vardı ki ulu asitânedir. Mimar Sinan binasıdır," ² diyor. ~~Emir~~ Hadikat ül-Cevami'de de "Emir Buharî zaviyesi camii" şeklinde adlandırılıyor ³. Sakıflı cami tipinde olan bina 1941 yelene ^{kadar} çökmüş fakat ayakta duruyor du. Konyalı'nın yayınladığı 1920 yıllarına ait fotoğraf ⁴ caminin harap durumunu ~~bu~~ durumu tespit etmektedir. Bu fotoğrafa ^{göre} caminin ^{beden} duvarları moloz taş, minaresinin kaidesi tuğla katılla kesme taş, gövdesi tuğla idi. Şerife altı düz, külâhu soğan biçiminde olan minaresinin ondokuzuncu yüzyılda yenilediği anlaşılmaktadır. Moloz taş örgülü beden duvarları da ^{herhalde} o altıncı yüzyıla ait değildi. Nitekim, 1941 yılında camiyi inceleyen Konyalı'nın caminin avlusunda bulunduğu mermer sandukanın üzerindeki kitabede ^g 1853 (1270 H.) yılında ölen Şeyh Halim Efendi'nin ^{min} "Harap olan mâbedi ve zaviyesi

1. Konyalı, Mimar Koca Sinan'ın Eserleri, s. 75.

2. Seyahatname, C.I., s. 393.

3. C.I., s. 297.

4. ^{ble:} Konyalı, aynı eser, s. 74.

5. Bu kitabenin metni için ^{ble:} aynı eser, s. 75-76.

6. aynı eser, s. 74.

EMİR BUHARİ CAMİSİ (2)

esasen bir surette tamir ettirerek ikinci bâni vasfını aldığı ne" öğreniyoruz⁵.

¶ Ondokuzuncu yüzyılın ilk yarısında yenilenen Emir Buharî Camisi Birinci Dünya Savaşı esnasında Barutu fazla sıklanan Ramazan tepesinden zarar görmüş, çatısı çölmüştür. Tehver onarılmayan cami terk edilmiş ve 1941 yılında yıkılmıştır⁶.

EMİR BUHARİ TEKKESİ — Unkapanı'dadır, bir nakşî tekkesi olup âyin günü perşembe idi; Üçüncü Sultan Murad tarafından Şeyh Ahmed Buhârî için yaptırılmıştır. Hadikatül Cevâmi bu tekkeden Haraccı Mescidi maddesi dolayısı ile bahseder: «... Haraccı Mescidinin karşısında Nalınca Dedenin türbesi, o türbeden beş ev ötede de Şeyh Ahmed Buhârî Nakşibendî medfundur, 994 (M. 1586) da vefat etmiştir, her iki türbeyi Üçüncü Sultan Murad yaptırmıştır» diyor, ve tekkeden bahsetmiyor.

Tahsin Öz, bu nakşî tekkesini, içinde cemaatle namaz kılınan bir namazgâh divanhânesi dolayısı ile bir mescid olarak kabul etmiş ve İstanbul Camileri isimli eserine almıştır, sayın bilgin şunları yazıyor: «İlk bânisi Murad III. dür. Zamanla harap olmuş, kapu kitâbesinde belirtildiği vechile Mahmud II (H. 1234) 1818 de ihyâ ettirmiştir. Mescid tekkenin içindedir, metrûkdür. Yanında sekiz köşeli bir plân üzerine yapılmış olan mermer cebheli Ahmed Buhârî türbesi bulunmaktadır. Diğer

tarafında meşhur Memi Çelebi (Nalınca Dede) türbesi vardır» (1962).

Burada medfun olan Emir Buhârî Şeyh Ahmed Nakşibendî ile hicrî 922 (M. 1516) da vefat eden ve Fâtih Camii civarındaki türbesinde medfun olan Emir Buhârî Şeyh Ahmed Nakşibendîyi karıştırmamalıdır.

EMİR BUHARİ TEKKESİ VE MESCİDİ

— Surların dışında Otakçılar ile Edirne Kapusu arasında idi; Hadikatül Cevâmi şu malûmatı veriyor: «Bânisi Kanunî Sultan Süleymandır; zâviye heyetinde otub (derviş) hOCReleri vardır. (Bir nakşî dergâhı olan bu tekkenin) ilk şeyhi Mahmud Çelebi Efendidir, bu tekke ve mescidin karşısında medfundur, Emir Buhârî Şeyh Ahmed Nakşibendînin dâmâdıdır».

Yine Hadikatül Cevâminin kaydine göre bu tekkede şeyhlik yapmış bâzı zevat şunlardır: «Mahmud Efendi (Kaynatası Şeyh Ahmed Buhârî vefat ettiğinde Fâtihdeki dergâhın şeyhi oldu), Mentşeli Hacı Halife, Ebû-

Emir Buhârî Tekkesi
(Resim: Nezih)

bekir Taki Efendi, Sefer Efendi, Hamza Efendi, Taşcızâde Mehmed Efendi, onun oğlu Mustafa Efendi, Mehmed Emin Efendi, Hasan Feyzi Efendi (ölümü 1102 M. 1690 - 1691), oğlu Mehmed Seyhî Efendi (Şakaaik Zeyli müellifi, ölümü 1144 M. 1731-1732), Şahkadınzâde Abdurrahman Efendi (ölümü 1153 M. 1740 - 1741), Mehmed Şeyhî Efendinin kabri bu tekke mescidinin minâresi dibinde olup kabir taşı kitabesinin yazısı meşhur hattat Eğrikapulu Mehmed Rasim Efendindedir.

Evliya Çelebi bu tekkeden ve mescid için: «Otakçılar ile Edirnekapusu arasında Emir Buhârî Camii ve Tekkesi vardır ki ulu âsitanedir; Mimar Sinan binâsıdır» diyor. Bir Mimar Sinan yapısı olduğu hakkında Tezkiretül Bünyanda da kayıt vardır.

Tahsin Öz «İstanbul Camileri» isimli eserinde şunları yazıyor: «... Birinci Dünya Harbinde uçaksavarlar tarafından atılan bir mermiden harab olmuştu, şimdi arsa hâlinedir» (1962).

Bu tekke ve mescid Edirne Kapusu dışın da şehidlik yolunda, sağ kolda mezarlık içinden geçen Münzevî Caddesi üzerinde idi; 1915-1917 arasında hedefinden şaşmış gülle ile harab olduktan sonra dört taş duvar ile minâresi 1942 yılına kadar durmuş, o tarihte yıkılıp enkaazı tamamen kaldırılmıştır.

Hakkı GÖKTÜRK

EMİR BUHARİ TEKKESİ VE MESCİDİ — Fâtihte Emir Buhârî Sokağında bir Nakşi dergâhı idi, yanında aynı adı taşıyan mescid ile beraber devrinin ünlü seyhlerinden Emir Buhârî unvanı ile meşhur Şeyh Ahmed Nakşibendî için İkinci Sultan Bayazid tarafından yaptırılmış. Hadikatül Cevâmî 16 hücreseli bir zâviye olduğunu kaydediyor. Âyin günü cuma idi. Şeyh Buhârî vefatında tekkede müstakil bir türbeye defnedilmiş idi. İkinci Sultan Abdülhamid'in sadrîâzamlarından Cevad Paşa da türbesini bu tekkenin avlusunda yaptırmıştı. Tekke ile mescid zamanımızda mevcut değildir, yıkılmış ve arsaları da satılmıştır, yalnız türbeler durmaktadır.

Bu tekkede şeyhlik yapmış bazı zâtler şunlardır:

Emir Buhârînin dâmâdı Hoca Mahmud Efendi (ölümü 938, M. 1531-1532); Mahmud Efendinin dâmâdı Hoca Abdüllâtif Efendi

(ölümü 971, M. 1563-1564); Hoca Ahmed Sadık Efendi (ölümü 994, M. 1586); Ahmed Sadık Efendinin oğlu Hoca Ziyaeddin Ahmed Efendi (ölümü 1011, M. 1602-1603); Ahmed Sadık Efendinin kardeşi Mehmed Said Efendinin oğlu Hoca Fazlullah Efendi (ölümü 1046 M. 1636-1637); Fazlullah Efendinin oğlu Hoca Abdullah (ölümü 1080, M. 1669-1670); Abdullah Efendinin oğlu Hoca Fazlullah Efendi ölümü 1121-1709; onun oğlu Hoca Abdülkerim (ölümü 1131, M. 1718-1719); Abdülkerim Efendinin oğlu Hoca Mehmed Refi' Efendi (ölümü 1132, M. 1719-1720); onun kardeşi Hoca Abdürrahman Efendi (ölümü 1188, M. 1774); onun oğlu Hoca Hamdullah Efendi (ölümü 1212, M. 1797-1798).

Bu şeyhlerden yalnız Ahmed Sadık Efendi ile Hamdullah Efendi tekkede defnedilmişlerdir.

Hadikatül Cevâmî'nin kaydına göre mescidin minberini XVII. asır sadrîâzamlarından Bayram Paşa koymuştur.

Mescid Fâtihte Fevzipaşa Caddesinde Emir Buhârî Sokağında idi, tekke ise mescidin mukaabilinde, hâlen Fâtiht Vergi Dâiresinin bulunduğu yerde idi, ne zaman yıkıldığını veya yandığını tesbit edemedik. Mescid, Hayrat Derneği ve halkın yardımı ile 13 haziran 1963 de temelinden tutularak yeniden inşaya başlanmıştır; yapı tamamlanmak ve ibadete açılmak üzere iken, her ne sebepten ise 1966 ağustosunda mühürlenmiş, inşaat durdurulmuştur.

Bu yeni cami fevkaanî olup kare plânlıdır; dört kâgir duvar üzerine kiremitli ahşap çatı ile örtülmüştür. İbâdet sahnı altı üstlü iki sıra pencere ile aydınlatılmıştır; ibâdet sahninin ve son cemaat yerinin altında odalar olup zemin katında abdest muslukları ve ayak yolları bulunmaktadır.

Şeyh Emir Buhârînin türbesi 1959 da tâmir edilmiştir; kare plânlı ve kubbeli bir kâgir yapıdır; demir kanadlı bir kapusu ve demir parmaklıklı iki penceresi vardır. Türbenin içi iki basamak çukurda olup eski tahta sandukasının yerine beton bir sanduka yapılmıştır. Hadikatül Cevâmî türbenin penceresi üstünde şu ölüm tarihinin yazılı olduğunu kaydediyor:

Can dimâğın çünki bu sevâ buhârî kapladı
Dil didi tarih «Ey Seyyid Buhârî, vâh vâh»